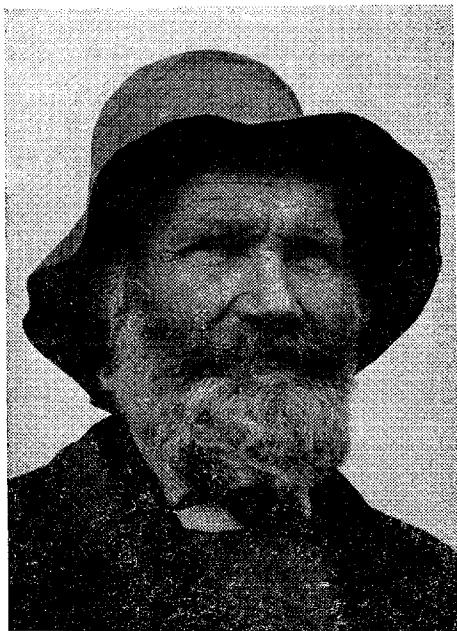

JOSEF KOREJZ — BLATINSKÝ

V dějinách českého národopisu a folkloristiky hrají značnou úlohu vlastivědní pracovníci-samouci, kteří se seznámili s odbornou literaturou, našli zálibení ve vlastním etnografickém studiu a věnovali mu posléze všechny svůj volný čas, aby popsali, zakreslili, zfotografovali život lidu v jeho specifických projevech tradiční kultury. Česká etnografie a folkloristika by vlastně bez těchto nadšených a dobrovolných spolupracovníků nemohla ani dobře existovat. V současné době, kdy v každém okrese je muzeum s vlastivědnými pracovníky s vysokoškolskou kvalifikací, se zdá, že význam místních vlastivědných pracovníků poklesl. Nemohou se za současných podmínek projevat tolik v tisku, ale jsou zde, pracují nezištně a skromně. Odborný pracovník-etnograf je nutně potřebuje, vyhledává je, neboť mu neobyčejně pomáhají. Nikdo nemůže tak proniknout do soukromého života vesnice jako právě místní člověk, a tak tito lidé ve spolupráci s odborníky se mohou dobat i velmi cenných a vynikajících výsledků.

Mezi výrazné a svérázné postavy národopisné práce v Podorlicku patří i Josef Korejz-Blatinský, malíř, kronikář, sběratel. Narodil se 3. května 1909 v Javornici. Už na gymnasiu v Rychnově n. Kn. rád maloval. Po vojně odjel do Prahy, kde se u soukromých učitelů učil malbě. Nemá ale prostředky k dalšímu studiu a proto se navrácí do rodného kraje a maluje dále, vším co má po ruce. „Spiritistická seance“ je vlastně jediný velký obraz zachovaný z tohoto učednického období. Zde se již projevuje Korejzův smysl pro detail v obleku, interiéru místnosti, pro dokumentárnost. Po okupaci na svých cestách republikou, při národopisných slavnostech, zejména ve Strážnici, ho jeho mysl pro barevnost, detail, jeho historické zájmy vedou stále více k národopisu, k rázovitým lidovým stavbám, k barevnosti lidových krojů, k svéráznosti lidových obyčejů, tanců, k lidem a k jejich tvářím. Stále je přitahován těmito jevy, zachycuje je, pokouší najít formu jak je rychle zvládnout, zdokumentovat. Poučuje se na kresbách Mánesových a na barevném vidění Joži Úprky.

Na svých toulkách po Československu se setkal s doc. dr. Stránskou, která velmi rychle poznala, co by Korejz mohl vykonat pro etnografii a zejména pro studium lidových krojů. Je jedna z prvních, která Korejze uvádí do problematiky národopisu, seznamuje ho s odbornou literaturou, s některými problémy dokumentace apod. Dr. H. Hynková mu poskytla nemálo rad v oblasti studia materiální a duchovní kultury. A tu již Korejz zcela propadá kouzlu starého způsobu života vesnice, touže zachytit zbytky tohoto bývalého nepřehledného bohatství lidu. Od té chvíle se pokouší zachytit, zdokumentovat, zapsat, zfotoграфovat vše, co ještě existuje, ale co je, nebo by mohlo být ohroženo zkázou. Nemá již nikdy čas, nikde dlouho nevydrží,

stále je na cestách a plní své sbírky ohromným množstvím kreseb, poznámkami, své zápisníky podrobnými etnografickými popisy.

Stává se členem Československé společnosti národopisné, jedním z jejích dopisovatelů. Stačí jen malý impuls a Korejz hledá, pátrá, kreslí, píše, fotografuje. Nezměrným nadšením překonává nepochopení a někdy i lidský posměch a zlobu, jako kdyby si zvykl na to, že ho druzí považují za podivína. Nedbá osobního pohodlí, překonává těžkosti. Ale přece jen je to člověk s citlivou a někdy i zasaženou duší. J. Korejz má v podstatě velkou ctižádost, ač jí skrývá hluboko v srdci, udělat a zanechat po sobě práci, která by byla oceněna, udělat něco, čeho by si lidé vážili. Touhu nežít život nadarmo. Pokusme se, ačkoliv jeho dílo není ještě zdaleka skončené, kriticky zhodnotit význam Korejzovy práce pro etnografii a folkloristiku. Z oblastí, kterých si Korejz všímá, jde především o oblast Podorlicka a Orlických hor, Jižní Čechy, Domažlicko, Jihovýchodní Moravu, část Hané a Valašska. Značnou pozornost věnoval Slovensku, zejména Východnímu. Projevil i zájem o Lužici, odkud přivezl značné množství kreseb i písemných záznamů.

Důležitý je ovšem i rozsah Korejzových etnografických zájmů. Jako malí-

ře ho zajímá materiální kultura a z ní především všechno, co je starobylé, nápadné a malířsky zachytitelné.

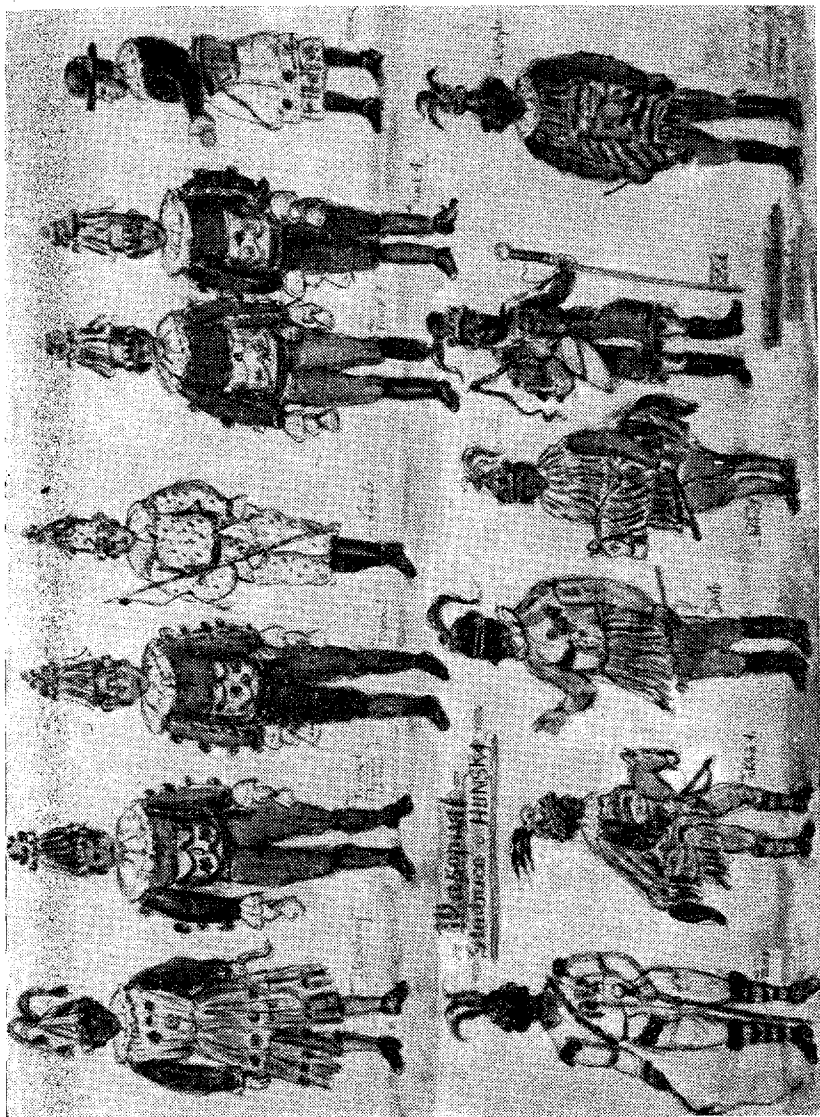
Především svou pozornost soustředil na dvě oblasti materiální kultury, na lidové stavby a na lidové kroje a oděv lidu vůbec. Korejz si vede přesnou evidenci svých kreseb a také je pečlivě datuje. A tak je v jeho kresbách uloženo skutečně velmi mnoho cenného etnografického materiálu, nehledě ani na to, že zdokumentoval během několika let velké množství staveb, které již dnes neexistují. Z materiální kultury věnuje Korejz značnou pozornost i lidové výrobě a její technologii, nástrojům, výrobkům apod. Má stovky nákresů a zápisů o košíkářích, šindelářích, výrobcích dřeváků a papučí apod. Tak např. při zmínkách o pašerácích, na které narazil v terénu, hned na základě výpovědí pamětníků, které dovede vyhledat a také důkladně vyzpovídat, zakreslí jednak jejich oděv, speciální nosidla, obuv, nářadí, nástroje, zakreslí způsoby přecházení hranic, zdokumentuje způsob jejich signalizace a pokud je to možné, zápisky doprovází i historickými údaji. Tento materiál je cenný, neboť vzniká cílevědomě a plánovitě. Korejz má totiž svou představu, co do etnografie patří a to ovlivňuje jeho zájem. Nestuduje např. všechna lidová zaměstnání, ale především ta, která za lidová považuje v rámci svého tradičního vymezení etnografie.

Značnou pozornost věnuje Korejz i lidovému umění. I zde vystupuje jako dokumentátor. Tak maluje s popisnou věrností a někdy přímo kopíruje obrázky na skle, lidové plastiky, kamenné sošky, zachycuje ornamenta na výšivkách, všimá si vazby tkanin, lidových šperků apod. I tady věnuje pozornost především tomu, co má za starobylé, za lidové. Ve svých zápiscích neopomene uvést všechny údaje o původu, o výrobcích, ale i o majitelích, zaznamenává osudy předmětů. Poměrně malou pozornost věnuje Korejz materiálu z etnografie zemědělství. Má totiž zájem nejen o dokument, ale také o to, aby se dal malovat, aby byl překvapující i na obrázku, a proto nástroje a nářadí zemědělské výroby, které neumožňují barvitě zobrazení, zůstávají většinou mimo jeho pozornost.

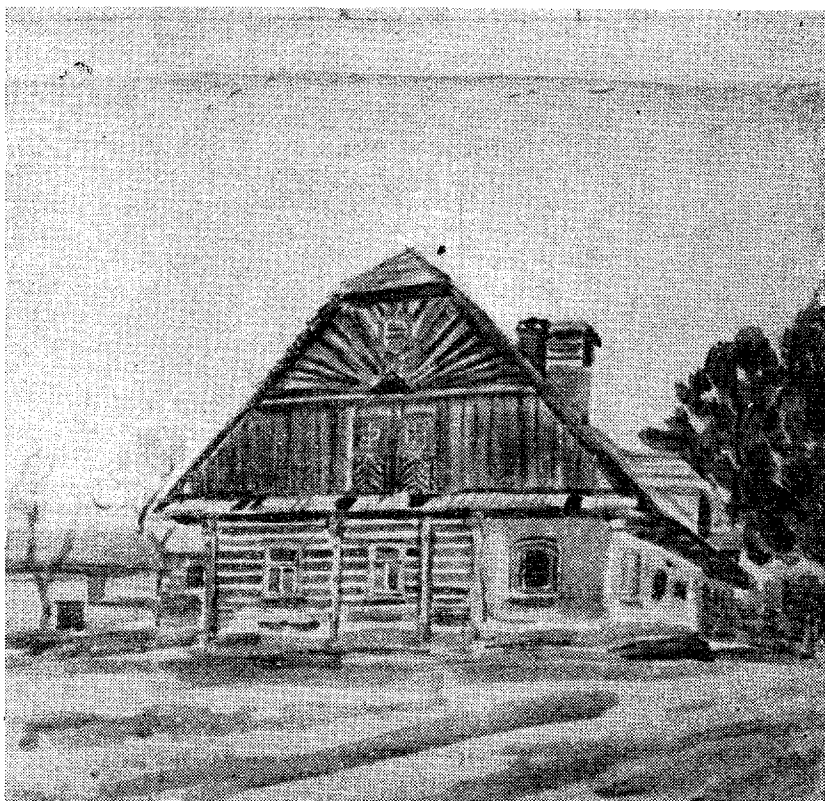
Korejze dlouho trápil problém malířský i dokumentační, jak zachytit věci v pohybu, jak zachytit obřad, slavnost, zvyk. Hledal způsob, jak zachytit akci, zvyk, slavnost, při které hraje sice všechna fakta svou úlohu, ale jen dílčí, neboť hlavním zde je právě ona akce, zvyk, lidová zábava. Vznikla tak myšlenka zobrazit etnografický obraz roku ve zvycích a obyčejích svého rodného kraje, posléze i Čech, Moravy, Slezska a Slovenska. Po stránce etnografické je právě tato poslední Korejzova syntéza práce nejlepší a nejcennější. Zde se pokouší ve výtvarné zkratce se snažou po maximální dokumentárnosti zachytit slavnosti, zábavy, zvyky, obyčeje a pověry. Korejz navštěvuje různé kraje, účastní se přímo v terénu různých lidových obřadů a zvyklostí. Zachycuje si jednotlivé figury, jejich oblečení, ve svých zápiscích si všimá podrobně detailů, zapisuje výpovědi pamětníků, co které

Z díla Josefa Korejze Blatinského (foto Jiří Šulc).

Z díla Josefa Korejze-Blatinského (foto Jiří Šučl).

Z díla Josefa Korejze-Blatinského (foto Jiří Šulc).

jevy znamenají, v čem se změnily. Na základě tohoto velmi podrobného a velmi širokého terénního výzkumu, na základě bezpečného ovládnutí a zdokumentování etnografického materiálu snaží se Korejz představit si studovaný jev v jednom charakteristickém výjevu, nebo v několika výjevech jdoucích za sebou. Vytváří tak buď jeden obraz, kde je jev zachycen v jedné syntetické podobě se všemi charakteristickými jevy nebo po způsobu filmu je jev zachycován v řadě uzlových okamžiků v několika obrázcích. Jde o výraznou snahu o syntézu. Korejz má velkou obrazovou paměť, která mu umožňuje si vyvolat představu uzlových akcí zábavy, vidět pak, kde a jak jednaly osoby apod. Do obrázku svého cyklu zapisuje nejdůležitější údaje o zobrazovaném zvyku, zapisuje tam i písně, dále označuje místo

a dobu zápisu. V takové syntéze Korejz zpracoval zatím takřka úplně Podorlicko, dále pak zajímavé materiály z Jižních Čech a Chodska.

Mimo malířskou dokumentaci jsou pro etnografa cenné jeho rukopisné zápisky. Ty obsahují vedle údajů o informátorech zápisy výpovědí pamětníků. Rozlišuje jednak výpovědi pamětníků, tak své vlastní pozorování, které může mnohdy být v rozporu s tím co lidé vyprávějí. Věnuje pozornost i studiu jevů, které bezprostředně nepotřebuje pro svou malířskou práci, ale patří do oblasti jeho zájmů. Tak zapisuje např. údaje z oblasti sociálních vztahů, z oblasti duchovní kultury lidu, např. o pověrečném lékařství, pověry a obyčeje kolem narození, svatby, pohřbu apod. Značnou pozornost věnuje i folkloru, především pak písním.

Obraz činnosti J. Korejze by nebyl úplný, kdybychom opomněli jeho práci kronikářskou. Je dlouholetým kronikářem v Javornici. Kroniku vede velmi pečlivě, s dokumentární průkazností, doprovází ji četnými kresbami.

V díle Josefa Korejze-Blatínského nacházíme tedy značné množství etnografického, dokumentárního materiálu, nepopíratelné odborné hodnoty. V osobnosti pak nacházíme výrazného představitele onoho vlastivědného hnutí, které sehrálo tak významnou úlohu v dějinách etnografie jako vědy, a které se skutečně hlubokým zaujetím vidí svůj smysl života ve snaze zanechat nám i budoucím obraz mizejícího života našeho venkova, života lidu, obraz dokumentárně přesný a maximálně široký. Jeho dílo je neobyčejně bohaté, rozsáhlé a bude je jednou značně obtížné zpracovat, zasahuje do velmi obsáhlé oblasti etnografie a pokrývá takřka celé Československo. Význam Korejzova díla stále roste a v budoucnu bude v mnoha ohledech vůbec materiálem jedinečným už proto, že J. Korejz zachytil jevy, které mizí či zmizely, zapsal výpovědi pamětníků, kteří již nežijí, zapsal paměti, které již ani odborník nebude moci živě v terénu slyšet.

Bylo by jen třeba popřát J. Korejzovi k jeho další činnosti tolik času a soustředěného zanícení, aby mohl svou projektovanou práci národopisného cyklu dokončit a zanechat tak ucelený dokument velké dokumentární hodnoty. Domnívám se, že tak bude o něm známo nejen to, že jde o člověka vášnivě zaujatého, pracovitého, ale i to, že vykonal práci velice záslužnou a cennou.

Antonín Robek